

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรม คือ งานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลางไม่ว่าจะมีเนื้อหาแบบใดก็ตาม มีขอบเขตถึงงานเขียนทุกชนิด เช่น วรรณคดี นวนิยาย เรื่องสั้น บทความรวมทั้งวรรณกรรมที่เล่าสืบต่อกันมา ดังที่ สิทธา พินิจภูวดล (2515, หน้า 256) ได้แสดงความคิดเห็นว่า วรรณกรรมหมายถึง งานเขียนในรูปบทกวีนิพนธ์ร้อยกรองและข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว ได้แก่ บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น

นวนิยายเป็นรูปแบบงานเขียนแบบหนึ่งของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี โดยที่ผู้เขียนได้นำสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองการดำเนินชีวิตค่านิยมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ มาเป็นวัตถุดิบสำหรับการเขียนนวนิยาย นวนิยายจึงเป็นเรื่องแต่งที่มีความสมจริงดังที่ จิตรลดา สุวัติกุล (2526, หน้า 12) ได้กล่าวถึงนวนิยายว่าด้วยเหตุที่ว่านวนิยายสะท้อนให้เห็นมิติชีวิตมนุษย์อีกมุมหนึ่งของสังคม ดังนั้นนวนิยายกับสังคมย่อมมีความผูกพันกันในฐานะกระจกเงาสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไว้อย่างชัดเจน และนวนิยายยังเป็นวรรณกรรมที่ประชาชนทั่วไปนิยมอ่านกันมากด้วยเหตุที่ว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้ เพราะนวนิยายมีความเพลิดเพลิน นอกจากความบันเทิงใจแล้วนวนิยายยังเป็นหนังสือที่สังคมยอมรับว่ามีคุณค่าเป็นหนังสือที่ให้ความบันเทิงความรู้และความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้นวนิยายยังให้ความรู้ความกระจ่างเกี่ยวกับอดีตในด้าน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของคนทั้งในอดีตและปัจจุบันซึ่งเป็นมุมมองที่สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของสังคมนั้น และยังได้แสดงถึงทัศนะของบุคคลต่อโลกและสังคมที่ตนอยู่อาศัย ดังที่ปัญญา บริสุทธี (2523, หน้า 14) ได้กล่าวว่า การศึกษาโลกทัศน์ คือ ทัศนะหรือความคิดที่บุคคลมีต่อโลกหรือสังคมที่อาศัยอยู่แสดงให้เห็นว่าเขาคิดอย่างไรต่อชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ นิรมล เกิดมงคล (2542, หน้า 62) ที่กล่าวว่าโลกทัศน์เป็นตัวกำหนดชีวิตและสังคม การศึกษาโลกทัศน์เท่ากับว่าเราได้ศึกษาสังคมและท้องถิ่น โลกทัศน์ของสังคมจะปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการศึกษาวรรณกรรมเป็นการศึกษาโลกทัศน์อีกประการหนึ่งด้วย

โลกทัศน์ของคนล้านนานั้นนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าเพราะว่าล้านนาเป็นอาณาจักรเก่าแก่ที่มีความเจริญมาช้านาน มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองและมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน จนเกิดลักษณะเฉพาะด้านในรูปธรรมและนามธรรมในโครงสร้างทางการเมือง การปกครอง ศาสนา ประเพณี ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม และการละเล่นต่าง ๆ ตลอดจนดนตรีและนาฏศิลป์ การแสดงออกเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงโลกทัศน์ซึ่งทรงคุณค่าควรแก่การศึกษา ค้นคว้าวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ เรณู อรรถฐาภรณ์ (2528, หน้า 2) ได้กล่าวถึงการศึกษาโลกทัศน์ของคนล้านนาว่า ถ้าศึกษาวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งจะสามารถมองเห็นโลกทัศน์ของคนล้านนา เช่น ความคิด ความเชื่อ ประเพณี หรือ ความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ นอกจากนั้นยังจะทราบถึงบทบาทของคนในสังคม เนื่องด้วยชาวล้านนาหรือชาวเหนือได้สร้างวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมของตนเองสืบทอดกันมาเช่นนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนล้านนาจึงมีระเบียบแบบแผนและการดำเนินชีวิตแบบพื้นบ้านของตนเอง การศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์ของชาวล้านนาจึงมีประโยชน์ในด้านให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตสภาพสังคมวัฒนธรรม ค่านิยมและภาษาในท้องถิ่นล้านนาเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ สิทธิ บุตรอินทร์ (2522, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า โลกทัศน์ได้แทรกอยู่และทำหน้าที่เป็นตัวการให้เกิดงานด้านต่างๆ ของชีวิตและบทบาทความสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นเรามีโอกาสเข้าใจชาวเหนือหรือชาวล้านนาได้อย่างถูกต้องก็ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ถึงโลกทัศน์ของชาวล้านนาให้ละเอียดลึกซึ้งและโลกทัศน์ยังสามารถสะท้อนเรื่องราวต่างๆ ของสภาพสังคม ตลอดจนตัวบุคคลในลักษณะต่าง ๆ เช่น มีการวิเคราะห์โลกทัศน์จากเพลงกล่อมเด็ก กีฬาการละเล่นของเด็กในภาคต่าง ๆ โลกทัศน์ของสุนทรภู่ และโลกทัศน์จากวรรณกรรมชนิดต่าง ๆ

การสะท้อนโลกทัศน์ผ่านทางวรรณกรรมประเภทนวนิยายนั้นจะสะท้อนภาพของโลกทัศน์ได้อย่างแจ่มชัดแค่ไหนย่อมขึ้นอยู่กับ การเรียบเรียงและการเขียนที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาของผู้เขียน มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียนนวนิยายร่วมสมัยชาวล้านนาผู้หนึ่งที่มีความสามารถ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงวรรณกรรมและคนทั่วไป เพราะผลงานของมาลา คำจันทร์ นั้นไม่ได้มุ่งนำเสนอด้านความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของชาวล้านนาผ่านทางงานเขียนนวนิยายหลายเรื่อง ดังที่ บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2528, หน้า 38-39) ได้กล่าวถึงงานเขียนของมาลา คำจันทร์ ว่านอกจากจะสะท้อนชีวิตของชาวนาแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นชีวิตของวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคเหนืออีกด้วย สอดคล้องกับ เสถียร จันทิมาธร (2538, หน้า 12) ที่กล่าวว่า ณ วันนี้ภาพของภาคเหนือได้สะท้อนผ่านงานของ มาลา คำจันทร์ อย่างพร้อมมูล อีกอย่างหนึ่งก็คือ เขามีได้

เพียงรู้จักแต่กับปัจจุบัน หากเพียรจะย้อนไปยังอดีต มาลา คำจันทร์ ประจักษ์ในสัจจะแห่งความเป็นมนุษย์ได้อย่างถ่องแท้และไม่ลังเลแม้แต่น้อยที่จะอาศัยความเป็นพื้นถิ่นแห่งภาคเหนือ เพื่อสะท้อนความเป็นมนุษย์อันเป็นสากลออกมา ซึ่งสอดคล้องกับความคิด ของ ไพฑูริย์ รุ่งรัตน์ (2530, หน้า 18) ได้ให้ทรรศนะว่าวรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนชีวิตของคนภาคเหนือทั้งที่เป็นคนไทย และชนชาติอื่น ๆ ที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยได้อย่างละเอียดและได้บรรยากาศ โดยให้เหตุผลทั้งนี้เพราะ มาลา คำจันทร์ เป็นคนภาคเหนือ ส่วนลักษณะเด่นในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ก็คือ อารมณ์และบรรยากาศของเรื่องนั้นได้สะท้อนภาพชีวิตและตัวตนของคนภาคเหนือได้อย่างชัดเจน

จากข้อมูลข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่า มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียนที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเขียนนวนิยาย ในเชิงนำเสนอโลกทัศน์มุมมองในด้านต่างๆ ของล้านนา ทั้งในอดีตและปัจจุบันผ่านทาง นวนิยายมากมายหลายเรื่องทั้งนี้ก็เพราะว่า มาลา คำจันทร์ ได้พบเห็น และได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ของล้านนาในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยตนเองจึงถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ผ่านทางการเขียนนวนิยายจนได้งานเขียนที่มีคุณค่า มาลา คำจันทร์เป็นนักเขียนที่สะท้อนชีวิตจริงและสอดคล้องวัฒนธรรมล้านนาในวรรณกรรมอย่างเด่นชัดจึงได้รับการยกย่องในระดับชาติ ดังที่ จันทนา อินทร์ดี (2536, หน้า 4) ได้กล่าวถึง มาลา คำจันทร์ ว่า ในแวดวงวรรณกรรมไทยปัจจุบันย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าวรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์ สมควรที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษาโลกทัศน์ในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำ นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มาศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์ โดยนำหลักและวิธีการศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์ล้านนาของ ปัญญา บริสุทธี และเรณู อรรถฐานเมศร์มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ซึ่งผลของการวิเคราะห์โลกทัศน์ล้านนาที่ได้จะทำให้ทราบถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ของผู้คนหรือสังคมที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนาในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ โดยพิจารณาจากตัวละคร ฉาก บทสนทนา และทัศนะของผู้เขียน ในนวนิยายทั้ง 7 เรื่อง ช่วงปี พ.ศ. 2525 – 2543 คือ เรื่องไอ้ค่อม เจ้าจันทน์ผมหอม – นิราศพระธาตุอินทร์แขวน ดงคนดิบ เมืองลับแล ได้หล้าฟ้าหลัง คาบอูปราศ และสร้อยสุคันธา สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของมาลา คำจันทร์ 7 เรื่องดังกล่าว เพราะได้รับการแนะนำจาก มาลา คำจันทร์ว่า นวนิยายทั้ง 7 เรื่องได้สะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนาอย่างเด่นชัด

ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่า มาลา คำจันทร์ มุ่งเสนอโลกทัศน์ของชาวล้านนาในด้านใด และการวิเคราะห์โลกทัศน์ในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ยังเป็นแนวทางให้ผู้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับโลกทัศน์ของชาวล้านนาจากนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ที่ตีพิมพ์พร้อมเล่มแล้ว ในช่วง พ.ศ. 2525 – 2543 รวม 26 เรื่อง กลุ่มตัวอย่าง คือ นวนิยายทั้ง 7 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยเลือกอย่างเจาะจงตามคำแนะนำของ มาลา คำจันทร์ 7 เรื่อง คือ เรื่องไอ้ค่อม เจ้าจันทร์ผมหอม – นิราศพระธาตุอินทร์แขวน ดงคนดิบ เมืองลับแล ได้หล้าฟ้าหลัง ดาบอุปราช และสร้อยสุคันธา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา คือ การวิเคราะห์โลกทัศน์โดยยึดหลักการวิเคราะห์โลกทัศน์ของเรณู ธรรมฐาเมศร์ (2528) รวม 3 ด้าน

1. โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์
2. โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. วิเคราะห์โลกทัศน์ที่มีต่อการอบรมสั่งสอน

และหลักการวิเคราะห์โลกทัศน์ของ ปัญญา บริสุทธี (2523) รวม 4 ด้าน

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและจริยธรรม
2. โลกทัศน์เกี่ยวกับการปกครองและการเศรษฐกิจ
3. โลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรม
4. โลกทัศน์เกี่ยวกับความสำนึกทางสังคม

จากนั้นผู้วิจัยได้นำหลักการวิเคราะห์ของเรณู ธรรมฐาเมศร์ และปัญญา บริสุทธี กำหนดเป็นกรอบการวิเคราะห์ของผู้วิจัยได้ทั้งสิ้น 4 ประเด็น คือ

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา
2. โลกทัศน์เกี่ยวกับการปกครอง
3. โลกทัศน์เกี่ยวกับการวัฒนธรรมประเพณี
4. โลกทัศน์เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

โลกทัศน์ หมายถึง ความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งมนุษย์มีความสัมพันธ์ด้วย ฉะนั้นโลกทัศน์จึงเป็นการมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ล้านนา หมายถึง ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย 8 จังหวัดในนวนิยายทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

โลกทัศน์ชาวล้านนา หมายถึง ทศนะหรือความคิดเห็นของชาวล้านนาที่มีต่อบุคคล สังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อม โดยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่อชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม โลกทัศน์ที่แสดงออกมาปรากฏในรูปของความรู้ด้านต่าง ๆ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนการอบรมสั่งสอน

นวนิยาย หมายถึง งานเขียนเพื่อความบันเทิง โดยมีองค์ประกอบคือ โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และทศนะของผู้เขียน

มาลา คำจันทร์ หมายถึง นามปากกาของ เจริญ มาลาโรจน์ นักเขียนนวนิยายชาวล้านนา ผู้ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน : ประเทศไทย (ซีไรต์) เมื่อปี พ.ศ. 2534

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้เกิดความเข้าใจในโลกทัศน์ชาวล้านนาในอดีตตลอดจนเข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมของล้านนาที่สืบทอดมาจนปัจจุบัน
2. เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลอดจนเผยแพร่โลกทัศน์ของชาวล้านนาอันเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเกื้อหนุนดำรงสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติไว้
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์โลกทัศน์ของชาวล้านนา ของนักเขียนนวนิยายท่านอื่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาลोकทัศน์ต่อไป